Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercurea si sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintiulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la adou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste acesea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiiu.

Nr. 8. Sibiiu, 27/8 Februariu 1879. **Anulu II.**

Gimnasii, academii de dreptu, universitati.

(Urmare.)

II. In adeveru, daca càteva universitati germane merita cea mai rigorósa inputare pentru-cà dau pe bani (càte 60 de taleri?) diplome de doctori la multi ignoranti, éra pe altii ii facu „doctores in absentia“ totu pentru bani, apoi si speculele dela universitatea din B-Pest'a trebuea se se dea odata pe facia. Totu „Pester Lloyd“ (din 8 Ian) spune in termini sarcastici, cà modulu compunerei comissiuniloru examinatorie a deschisu usia si pórta la o mare demoralisatiune, cà examenele din discipline speciali n'au nici-unu intielesu si sunt numai pedeci in progressu, se se céra examenu de statu, si dela cei ce voiescu se'si castige diploma de doctori, rigorósele, cà-ci fóra de acestea s'aru prea inmulti asia numitii juristi buni numai de a numera la §§-i si altu nimicu. Se se puna multu mai mare temeiu pe dreptulu romanu, pe sciintiele de statu si pe alte discipline, care in acestea tieri abia sunt cunoscute dupa numele loru, buna-óra cá economi'a politica, nationale, sociale, cá sciinti'a finantieloru etc.; cà-ci lips'a acestora se simte preste totu, éra mai alesu in corpulu legislativu (dieta) si in ministeriu. Si cá se nu prea sporimu vorb'a, nu numai „P. Ll.“, ci si dintre membrii comissiunei, barbati de mare auctoritate, cerura, cá sisthem'a actuale ungurésca dela universitate se fia aruncata in camar'a cu vechituri si in loculu ei se fia adoptata sisthem'a ce fusese introdusa de fostulu ministru c. Leo Thun sub absolutismu, cà-ci este multu mai buna. In fine ungurii se nu se mai inchida prin limb'a loru cá cu murii (zidurile) din Chin'a, de càtra cultur'a scientifica européna.

Pàna la ce mesura mai domnesce in acestea tieri intunereculu nesciintiei in mai multe specialitati juridice, s'a vediutu mai de curendu chiaru si in midiuloculu nostru alu romaniloru. Astadi in tóta Erop'a luminata sciinti'a economiei nationale si politice este tînuta in mare onóre; multime de cathedre s'au deschisu pentru acésta sciintia pe la universitati; in càteva tieri elementele ei se propunu inca din gimnasiu; barbati de statu din cei mai renumiti se ocupa mereu cu acésta sciintia, fóra care nu póte fi nici vorba de avutía nationale, éra fóra acésta nu póte fi nici de libertate. Acsioma este: In Europ'a nici-unu poporu saracu nu póte ajunge la libertate, sau daca si ajunge, o perde érasi. Libertatea costa bani, avere. Cersitoriloru nu se dà libertatea, si cersitorii carii voiescu se o ia cá comunardii din Parisu, cá socialistii din Germani'a, sau cá brigantii din Itali'a, sunt persecutati de ceealalta parte multu mai numerósa, mai potente si mai solidaria a societatiei, inpuscati, spendiurati, dusi la galera, exilati in insule, unde se face piperiulu si domina frigurile galbine cu mórte sigura, ori tramisi in lantiuri la Siberi'a, sau in minele din Uralu. Problemele economiei nationale sunt immense si tóte popórale europene sunt agitate de ele. Lupt'a intre plutocratia (domni'a capitalului) si intre saracia, proletariatu, a strabatutu pàna la B.-Pesta, si fiti siguri, cà ea cá mane va ajunge la Bucuresci, cu tóta dotarea insuratieiloru (neogami) prin statu si cu tóta migratiunea in Dobrogea. Éca totu atàtea cause pe langa nenumerate altele, pentru-cá juristi si nejuristi, bogati si saraci se se ocupe de aci inainte inadinsu de sciintiele susu numite. Pre candu ne stá deschise colónele „Gazetei Trans.“, dupa-ce recomendaseramu de repetite-ori acelea sciintie, amu si publicatu in 1876 vreo 12 articlii practici din sfer'a economiei nationale, cu aplicare anume la bogat'a Transilvani'a, care inse pe langa ce e spoliata cá si cum ar fi fostu subjugata prin sabia, e tînuta si in nesciintia chiaru asupra problemeloru vitali. Indata la deschiderea „Observatoriului“ in 1878 amu si promisu lectoriloru studie si discussiuni national-economice, ne si tînuramu de cuventu. Ce se vedi inse! In Sept. a. tr. unu „ilustru“ publicistu marcatu cu ss., infrunta aspru pe redactorulu „Observatoriului“, in diariulu „Romani'a libera“ din Bucuresci, cà-ci publica articlii din sfer'a economiei nationale. In Ianuariu a. c. unu altu publicistu din Brasiovu, renumitu pàna la marginile pamentului, isi bate jocu de noi totu din acea causa. Nu cumva acesti mari publicisti romanesci voru fi descoperitu vreunu altu principiu si alta sisthema de a inavutí si fericí pe popóra, de exemplu, precum ar fi cersîtori'a pe la biserici in dile de serbatori, pe la bolte in dilele sambetei, cá in Bucuresci si in tóte comunele urbane din Orientu? In casulu acesta, doctrinele celoru mai renumiti economisti europeni, cá Fr. Quesnay, Adam Smith, Frid. List, A. Müller, Say, Rau, Roscher etc. etc. au se dispara din lume.

Atàtu in Ungari'a càtu si in Romani'a este cunoscutu de comunu, cà la schimbari de ministeriu cea mai mare dificultate este pentru ori-ce partida politica, cá se afle individi bine preparati si apti pentru portofoliele de finantie, de lucrari publice, de agricultura si comerciu. Se intri apoi in ori-care din acelea trei ministerie si se intrebi, din ce ómeni este compusu personalulu, prin care ministrii de resortu sunt obligati a ferici tiér'a. In mai multe posturi vei afla aplicati ómeni din classea comerciantiloru nefericiti si scapatati; dara acestia celu pucinu sunt exercitati in calculatiuni arithmetice, sciu se pórte „catastife“ (comptabilitate) si se traga bilantiu de date si luate, adeca de active si passive, pre candu multi juristi esiti dela facultati cu diplome aurite, nu sciu nici atàta. Pentru aceea inse noi romanii si domnii magiari totu nu avemu nici-o trebuintia se ne spargemu capetele cu sciintie de acestea moderne. De ce óre s'au datu si se dau evreiloru drepturi politice? Firesce pentru aceea, cá anume ministeriulu finantieloru si alu comerciului se tréca in manile loru, cà-ci nu e demnu de popóra asia nobili, cá se mai pórte si socoteli, se faca pe comptabili-Buchhalter. Au nu vedeti, cà pentru romani si magiari functiunile din cele trei departamente sunt o adeverata pedépsa? De ce se nu ocupe loculu loru càteva mii de evrei, carii „sciu socotéla“ (espressiune de Bucuresci). Afacerile caliloru ferate au ajunsu in secolulu nostru la importantia asia de mare, inpreunate cu nenumerate cestiuni economice grele si cu comptabilitate fórte complicata, càtu in unele staturi se deschide pentru ele càte unu departamentu. Acésta se va intempla si la noi. Dara apoi totu magiarii si romanii se'si scurtedie viati'a cu conducerea loru, candu se afla destui francesi, germani si evrei, carii pentru modest'a plata anuale fixa de càte 40 mii fiorini*) si dreptu de pensiune, primescu se fia directori la linii de cali ferate, pentru 15 mii fl. vice-directori, pentru 6—7 mii capi de sectiuni, si preste acestea se nu incomodedie pe nici-unu magiaru sau romanu cu rogarea,

*) 100 mii de franci. Camu atàta se platesce chiaru si in statulu nostru la directorii liniiloru, plus locuintia stralucita, incalditu, luminatu, diurne etc.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Romeo si Julieta.

De Luigi da Porto.

Traducere de: Fr. Damé.

(Urmare.)

III.

Dejá de multu Romeo nu mai era la Veron'a, si Julieta nu se mai vedé de càtu scaldata in lacrime. Frumsetiea ei se vestejia; mam'a sa, care o iubia fórte multu, o intreba intr'o di despre caus'a dorerei sale.

— O! fiic'a mea, te iubescu mai multu de càtu viati'a. Spune-mi de ce esti trista. De ce plangi mereu? Déca ai vre o dorintia, spune-mi o mie, care pentru a te mangaiá sunt gatá se facu totu ce este cu potintia.

Julieta nu dete de càtu slabe cuvinte; mam'a sa crediu ca tóta acésta intristare nu provine de càtu din dorinti'a de a avea unu barbatu. Temerea si rusinea inpedecau fara indouiéla pe Julieta de a marturissi acésta. De aceea, crediendu ca va asicurá linistea fiicei sale, se otari a vorbi cu sociulu seu.

— Domnule, 'i spuse densa, fiic'a nóstra slabesce necontenitu; insuti poti recunósce, ca nu mai e astadi cum era alta-data. Adesea, déra totu-deauna in zadaru, am intrebatu-o despre caus'a intristarei sale. Eu nu vedu alta causa, de càtu dorinti'a sa de a se maritá. Inse, cá o féta cinstita, nu a indrasnitu nici-odata se marturisésca acésta. Cá se nu se prapadésca, n'ar fi bine se 'i damu unu barbatu? La Santa Euphemia viitóre va avea optu-spre-diece ani, si se scie, ca de la etatea acésta, femeiele incepu a perde mai multu in frumsetie, de càtu a castigá. Dealtmintrelea este o marfa, pe care nu se cuvine a o pastrá acasa. Nu ca nu privescu pe copil'a mea cá mai bine crescuta de càtu ori-care alta. Dara, in fine, sciu ca i-ai pregatitu o zestre. Ocupa-te dara se 'i gasesci barbatulu ce 'i se cuvine.

Antonio respunse ca ar fi in adeveru bine se marite pe Julieta. In acelasiu tempu, laudá fórte multu pe fiic'a sa, ca, avendu acésta dorintia, preferiá se móra de intristare de càtu se spuie acésta chiaru mamei sale, si chiaru a dou'a di vorbi de casatoria ei cu unulu dintre comitii de Ladrona. Era aprópe se termine, candu d-na Jeana, mergéndu la fiic'a sa:

— Copil'a mea, i dise, reieati veseli'a; preste càteva dile vei fi maritata cu unu gentilomu de nému. De si n'ai voitu se 'mi marturisesci nimicu, te-amu intielesu. Cu ajutorulu lui D-dieu si consimtiementulu tatalui teu, am facutu totu cá se fii fericita.

La aceste cuvinte, copil'a nu 'si potu opri lacramile.

— Credi ca asiu voií se 'ti spunu o minciuna? relua d-na Jeana. Nu, nu voru trece optu dile si vei avea de sociu pe celu mai tineru si celu mai frumosu dintre comitii de Ladrona.

Julieta plangea mai tare:

— Spune, 'i dise d-na Jeana sarutand'o, nu esti multiamita?

— Nu, nu, mama; nu sunt, nu potu fi.

— Ce vrei déra? Spune'mi.

— Asiu vré se moriu! striga biét'a féta. Se moriu si nimicu mai multu.

D-na Jeana intielese in fine ca fiic'a sa iubesce pe cineva. Chiaru in sér'a aceea, se duse la barbatulu seu si 'i spuse ceea-ce Julieta i respunsese plangéndu. Antonio, fórte nemultiumitu, crediù ca, pentru a inlaturá unu scandalu, ar fi bine se intrebe pe Julieta inainte de casatoria. O chiama a dou'a di diminétia.

— Julieta, i dise elu, voiescu se te mariti cu unu tineru de familia mare. Vei fi multiamita?

— Nu, tata, nu.

— Cum! reluà elu, ai vrea se întri intr'o monastire?

— Nu sciu . . . si incepù érasi se planga.

— Pàna acum, sciu ceea-ce nu voiesci. Inse afla ca sotiulu pe care dorescu se ti-lu dau, este unulu dintre comitii de Ladrona.

— Niciodata! striga Julieta, niciodata nu se va face acésta casatoria.

Antonio o amenintia cu mahnirea sa, déca va indrasni se nu se supuie la otarirea ce a luatu si déca nu va marturissi caus'a lacramiloru sale; nu potù inse dobandi nici-unu respunsu. Miratu si maniatu, o lasa singura cu mam'a sa.

IV.

Julieta spunea di cu di lui Petru, credinciosulu ei servitoru, ceea-ce i dicea mam'a sa. Jurase inaintea lui ca va luá otrava mai bine de càtu se consimtia la vointi'a tatalui seu. Prevestise pe Romeo, prin fratele Laurent, despre ceea-ce se petrecea in casa.

Romeo scrise indata Julietei ca, subt nici-unu cuventu, se nu marturésca iubirea loru. Preste optu séu diece dile, adaose elu, se va presentá vr'unu midiulocu de a o rapi de la tatalu seu.

Antonio si d-na Jeana nu potusera déra, nici prin amenintiari nici prin mangaieri, se faca pe fiic'a loru se marturésca, pentru ce refusa de a se casatori, nici nu poteau se ghicésca pe cine iubia.

— Scump'a mea copila, i dicea d-na Jeana, usuca'ti lacrimele. De càtu se te vedemu plangendu, iti vomu dá mai bine unu sotiu dupa alegerea ta, chiaru unu Montechi . . . déra l'ai respinge, sunt sicura . . .

Julieta nu respundea de càtu prin suspinari. Tatalu si mam'a sa concepura in fine óre-care banuieli si, fara a mai intardiá, se otarirea a casatori pe fiic'a loru cu comitele de Ladrona. Durerea Julietei crescea mereu, pàna intr'atàtu, in catu dorea se móra. Nu'i mai remanea de càtu se insciintiedie despre situatiunea sa pe fratele Laurent, cá persóna in care, dupa Romeo, avea mai multa incredere.

(Va urmá.)

cá se binevoiésca a primi macaru functiuni subordinate de càte 1—2 mii fl. pe anu.

Actiunea Austro-Ungariei in Orientu.

De càteva dile a inceputu se sufle si preste provinciele nordu-ostice ale monarchiei nóstre unu austru caldurosu, care topesce zapad'a, desghiatia riurile si paraiele si ne lasa a presimti multu dorit'a primavéra. Poporulu dela tiéra se cugeta si se prepara pentru lucrulu campului si astépta cu nerabdare cá se sosésca acelu tempu, in care inmoianduse scórti'a inghetiata a pamentului se póta esi la lucru, pentru cá infigéndu luciulu feru alu plugului se traga acele brazde lungi si paralele menite a primi sementi'a roditóre, care i va dá preste pucine luni nutrimentulu seu de tóte dilele.

Pentru tieranu, care nu se interesédia de politic'a cea mare, pacea generala, libertatea labórei si a instructiunei, siguranti'a posessiunei sale si mai pre susu de tóte reducerea oneróseloru inposite sunt principalele si cele mai momentóse lucruri, pe cari le pretinde elu dela unu bunu si parintescu gubernu.

Déca vomu aruncá inse o privire ori càtu de fugitiva asupra starei generale a Europei, vomu aflá, ca cu pucine esceptiuni mai tóte popórale sunt nemultiumite cu gubernele loru respective, pentruca ele in locu se ingrijésca pentru buna starea loru, din contra le invrajbescu si le atîtia unele asupra celorulalte. Multiamita scumpu platitiloru diplomati, ei in locu se contribue la consolidarea pacei si la apropiarea fratiésca a popóraloru, le desbina si mai multu si arunca certe intre ele, de si pretecstédia ca n'au altu scopu, decàtu mantienerea pacei si a buneloru relatiuni intre diferitele state. Dara cá si candu ar fi fermecati, din activitatea loru resare tocmai contrariulu la aceea ce pretindu si se astépta popórale dela ei.

Cá proba invederata si pipaita pentru cele dise mai susu, ne póte servi fatalulu tractatu dela Berlinu, care nu numai ca n'au inpacatu pe cei ce isi versasera sangele pe cruntele campuri de bataia de pe peninsul'a balcanica si din Asi'a, dara prin dispositiunile sale crea noue dificultati, noue neintielegeri si pre langa rivalitatile dejá esistande mai adaose si o multime altele. Considerandu din acestu punctu de vedere lucrarea congresului din Berlinu, apoi trebue se marturissimu, ca fructele lui de pàna acuma au fostu fórte paduretie.

Este cunoscutu, ca noi ne amu alesu dela acelu congresu cu unu mandatu européu, in poterea caruia gubernulu austriacu a fostu autorisatu se ocupe cele doue provincii turcesci, fara consimtiementulu Sultanului si in contra vointiei poporatiunei, de si totu acelu tractatu dela Berlinu dispune, ca pentru legitimarea acelei ocupatiuni Austri'a va trebui se incheie o conventiune cu gubernulu turcescu.

Brav'a armata imperiala au ocupatu si au pacificatu acele doue provincii resculate, dara conventiunea cu Turci'a nici pàna in diu'a de astadi nu s'au incheiatu, asia ca nu se scie inca nemicu siguru, déca acele doue provincii voru fi in fine anecsate de càtra Austri'a, séu voru fi redate érasi Turciei. Sunt fórte multi cari credu, ca cele doue provincii Bosni'a si Hertiegovin'a se pótu considerá de pe acuma cá anecsate la imperiulu austro-ungaru si argumentulu loru celu mai poternicu este: ca dupa ce aceste doue provincii ne au costatu atàta versare de sange si preste 120 milióne in bani, ar fi o nebunia de legatu, cá Austri'a se le mai dea inapoi, chiaru si in casulu acela, candu Turci'a ar fi in stare, precum nu este, se-si le rescumpere. De parerea acésta este in prim'a linia partid'a militara cu archiducele Albrecht in frunte, pre langa care se mai adaoge afara de poloni, intregu elementulu slavu din monarchia, care prin anecsarea aceloru doue provincii contésa la intarirea, inmultirea si consolidarea elementului loru si prin urmare la crescerea influintiei loru asupra destineloru acestei monarchii poliglote.

Din inversiunatele lupte parlamentarie ce au decursu de asta tómna incóce in ambele parlamente, si din purtarea comitelui Andrássy ne amu potutu convinge pe de plinu, ca tendintiele de annecsiune protegeate fiindu chiaru din locurile mai inalte, au fostu mai tari si mai poternice cá ori ce demonstratiuni anti-annecsioniste si au resistatu chiaru atacuriloru celoru mai violente ale opositiunei germano-magiare.

Annecsiunea o potemu deci considerá cá o fapta inplinita si totuodata cá primulu pasu alu actiunei Austriei in Orientu.

Fi-va óre acesta si ultimulu pasu si oprise-va actiunea Austriei numai asupra celoru doue provincii, séu ca ea va merge si mai departe? Acésta este ardiend'a si actual'a intrebare, pe care cauta a si-o respunda ingrijatele popóra ale monarchiei, care gemu subt innadusitórea povara a inpositeloru si a deficiteloru budgetarie.

Respunsulu definitivu la acésta intrebare ni-ilu va dá diu'a de 3 Maiu, care este diu'a ficsata prin tractatulu din Berlinu, in care trupele russesci au a se retrage si a evacuá Rumeli'a orientala, pentru a carei organisatiune s'au esmisu o comissiune européna ad hoc si care au si elaboratu unu proiectu de statutu organicu, ale carui paragrafe se desbatu actualmente in sinulu acelei comissiuni. Din càte au transpiratu cá pe furisiu despre lucrarile acelei comissiuni, apoi se constata din mai multe parti, cà representantulu Russiei secundatu de celu prusso-germanu si celu italianu, face dificultati fórte multe la primirea paragrafiloru singuratici, documentandu prin acésta purtare, ca nu voiesce cá acelu statutu organicu se fia gatá pàna la 3 Maiu viitoriu, pentru cá apoi incidentulu acesta se póta servi gubernului russescu cá unu motivu bine-venitu de a nu-si retrage trupele sale de pe peninsul'a balcanica la terminulu prescrisu.

Aceste intentiuni neleale, precum si alte intrigi politice ale cabinetului din St. Petersburg, tindu intru acolo, de a nu lasá se se stabilésca ordinea definitiva a lucruriloru pe peninsul'a balcanica, pàna ce Russi'a nu isi va realisá, déca si nu intregu testamentulu lui Petru celu mare, dara celu pucinu o mare parte a lui. Va depinde dela cabinetele europene si in prim'a linia dela acela alu Angliei si apoi alu Austriei, cá ele se acceptedie fara contradicere situatiunea creata de diplomati'a russésca séu nu. Acceptandu-o, atunci licvidarea imperiului turcescu este o fapta inplinita si nu mai remane decàtu cá bunii ei amici se inpartiésca intre ei remasitiele reposatului. Se prea intielege, ca in casulu acesta Austri'a nu se va multiumi numai cu cele doue provincii dejá ocupate, ci isi va intinde actiunea sa orientala departe preste pasialiculu Novi-Bazar pàna la Salonichi la tiermurii Marei egeice. Ne potendu-se intielege asupra portiunei ce ar pretinde fia-care in parte din eredii rivalisatori, atuncea cestiunea va fi scósa din cadrulu datu ei prin politic'a aliantiei celoru trei imperati si schimbandu-se intr'o cestiune de interesu européu, va dá locu unei noue si neasteptate grupari a poteriloru europene. Comitele Andrássy se pare ca contésa cu ambele aceste eventualitati, ceea ce se póte conchide din cochetariile sale diplomatice neprecalculabile si din leganat'a sa politica, ce sémana fórte cu siederea intre doue scaune.

Dara fia ori cum, perspectiv'a ce ni se deschide pentru celu mai de aprópe viitoriu, nu este nici decum pacifica. Ventulu bate mai multu in directiunea complicatiuniloru si a resbelului, decàtu in aceea a pacei si a liniscei. Austri'a care au intratu in hor'a comandata de Bismark si Gortciacoff, va trebui se isi faca joculu pàna in fine, chiaru déca acea hora s'ar schimbá in hor'a mortiloru.

Revista politica.

Sibiiu, 8 Februariu st. n. 1879.

Din inpregiurarea, ca comitele Taaffe actualulu gubernatoru alu Tirolului si fostu ministru presiedinte alu asia numitului cabinetu civile (Bürgerministerium) a fostu espresu chiamatu la Vien'a si primitu in audientia la imperatulu, se conchide ca densulu va fi acelu barbatu de statu, care va fi insarcinatu cu compunerea noului cabinetu austriacu.

Ar fi numai o pierdere de tempu, déca amu voi se inregistramu tóte acele liste de nume ale viitoriloru ministri care circulésa prin diariele din Vien'a. Mai multu séu mai pucinu acele liste sunt compuse in modu arbitrariu séu, sunt nisce combinatiuni si conjuncturi care se schimba pe fia-care momentu.

Faptulu ce ne interesédia mai multu este, ca Majestatea Sa in fine s'au decisu a primi in modu definitivu demissiunea provisoriului cabinetu Auersperg si a pune fine crisei ministeriale, care durédia acuma de aprópe unu anu. Ca Majestatea Sa au insarcinatu cu compunerea noului cabinetu tocmai pe comitele Taffe, unulu diu cei mai favoriti barbati de statu ai Austriei, care dejá a fostu siefu de cabinetu intr'o situatiune nu mai pucinu critica precum este cea actuala, ne indreptatiesce a crede si a presupune, ca noulu ministru-presiedinte, de si nu va primi carta alba, dara va fi inzestratu din partea monarchului cu plenipotentie fórte estinse in cea ce privesce conducerea politicei interne a Austriei.

Curiositatea, precum si incordarea spiriteloru cu care se astépta program'a noului cabinetu in ambele parti ale monarchiei, este fórte mare.

Nu pucinu a fostu surprinsa lumea prin renunciarea Austriei la indeplinirea articolului V alu tractatului de pace dela Prag'a, incheiatu in anulu 1866 intre Austri'a si Prussi'a. Prin acelu articolu Austri'a la indemnulu imperatului Napoleon III isi reservase dreptulu de a pretinde dela Prussi'a, cá se nu póta anecsá Schleswigulu de nordu, fara cá mai inainte se se intrebe poporatiunea acelei provincii pe calea sufragiului universalu, déca voiesce se fia anecsata la Prussi'a, séu se tréca la Danemarc'a. Acestu articolu era singurulu midiulocu de ingerintia in afacerile Germaniei ce i mai remasese Austriei in urm'a catastrofei dela Sadow'a. Era lucru prea firescu, cá acestu articolu alu tractatului de pace se nu fia bine vediutu in ochii principelui Bismark si se dorésca delaturarea lui. Gratie incurcatureloru in care se afla Austri'a, principele de Bismark au sciutu se isi aléga momentulu propice, si de astadi incolo acelu articolu a incetatu pentru totudeauna de a mai potea deveni o arma in man'a diplomatiei austriace, de care s'ar fi potutu folosí pentru cá se inpiedece anecsarea Schleswigului de nordu, ce acuma nu mai este decatu o cestiune de tempu. In ce modu va resplati Prussi'a acésta condescendentia si amabilitate a comitelui Andrássy fatia cu bunulu seu amicu dela Friedrichsruhe, vomu avea ocasiune de a o vedea póte mai curendu decatu ne asteptamu. Se sioptesce ca in schimbu pentru acésta proba de amicitia din partea Austriei, gubernulu prusso-germanu va dá mana libera Austriei in Orientu, si ca o va aperá in contra vecinului seu dela nordu. Vomu vedea.

In Franci'a republicana dupa alegerea de presiedinte alui Jules Grévy a fostu alesu de presiedinte alu camerei deputatiloru Léon Gambetta cu o maioritate inpunatóre de voturi. Acum dara gubernulu republicanu se póte considerá cá o institutiune definitivu stabilita. Evenimentele petrecute in dilele din urma in Franci'a au facutu inpressiunea cea mai buna in tóta lumea. Proba pentru acésta este grabirea cabineteloru streine de a recunósce cele intemplate cá fapte inplinite si de a isi acreditá din nou ambasadorii respectivi pre langa noulu presiedinte alu Republicei. Acésta o facù mai antaiu principele Bismark si apoi comitele Andrássy.

Betranulu Dufaure, presiedintele cabinetului ce a functionatu pana la caderea lui Mac-Mahon, cu tóte rogarile ce i se facura din partea noului capu alu statului si din partea intregei partide republicane conservative, au insistatu pre langa demissiunea sa. Domnulu Waddington, fostulu ministru de esterne in cabinetulu Dufaure, a fostu insarcinatu cu formarea noului cabinetu, care dejá s'au si constituitu, dupa ce fostulu cabinetu a fostu intregttu cu trei séu patru membrii noui.

In capital'a Afganistanului a isbucnitu o revolta partiala, care se dice ca ar fi inscenata din partea emisariloru si agentiloru englesi, pentru cá asia se induplece pe emirulu Sir Ali de a se supune si a primi conditiunile de pace pe care va aflá cu cale de a i le dictá victoriosulu vice-rege alu Indiei. Dara d'abea Angli'a se apropie de finea unui resbelu si altulu i se nascù si pregati din partea Zuluh-Cafriloru din Afric'a, cari s'au revoltatu in contra autoritatiei Angliei. Dejá o armata englesésca a si trecutu in trei colóne preste fruntari'a noului inamicu si in curendu se astépta supunerea lui.

Despre cele ce se petrecu in Romani'a, ne relatédia corespondinti'a nóstra din Bucuresci, pe care o publicamu in acestu numeru si asupra careia atragemu deosebit'a atentiune a cetitoriloru nostri.

Romani'a.

Corespondentia particularia.

— Bucuresci, 23 Ian. 4 Febr. (Estrasu). Vediu cà pe diariele austro-ungaresci le dóre tare capulu nostru din caus'a starei desolate si depredate, in care a placutu Europei se dea Dobrogea in posessiunea nostra. Noi le multiamimu pentru acea compatimire de vecini buni; cà-ci in adeveru acea provincia ne va da multu de lucru pe càtiva ani inainte, pàna candu o vomu aduce in stare de provincia perfectu pacificata. Scimu bine, cà la corespondentii diarieloru din B.-Pesta si Vien'a le lipsesce patienti'a, mai alesu vediendu, cà cete mari de israeliti se topescu de dorinti'a de a trece pe siguru in Dobrogea, unde daca ar dominá securitate perfecta, li s'aru deschide cale larga la multime de specule si castiguri minunate. Se aflá si mai inainte jidovi in Bulgari'a si Dobrogea, inse fóra nici-o asemenare mai pucini decàtu in Romani'a si mai anume decàtu in partile Moldovei. Caus'a cà evreii nu se inmultiá in acelea tieri, acumu o cunósce tóta Europ'a. Jidovii acolo nu era nici-

odata siguri de castigulu si nici chiaru de viati'a loru, de aceea veniá si de preste Dunare, cá si din Russi'a, cá si din Ungari'a si Galiti'a, totu numai la noi. In Turci'a era vai de jidovi, daca nu aveau de protectori pe vreunu turcu mare. Se me intorcu inse la diariele austro-magiare. Eu nu pricepu, cu ce dreptu ceru ele, cá noi se curatimu Dobrogea mai inte de bande hotiesci, decàtu voru curatí austriacii Bosni'a si Hertiegovin'a. Diece ani au dominatu austriacii in Ungari'a cu mana de feru, si'mi aducu bine aminte, de candu aceleasi diarie spunea, cà in acei diece ani au spendiuratu si inpuscatu din unu singuru districtu preste siepte sute de banditi, asasini si tetiumari (incendiari) incorigibili*), si cà s'au aflatu functionari publici cá organisatori si capitani de talchari. Dupa absolutismu a venitu dualismulu, lumea ungurésca, candu pare-mi-se, gr. Ráday denumitu comisariu estraordinariu, a implutu temnitiele dela Segedin mai dintr'odata cu alti vreo cinci sute de banditi cá Rozsa Sándor, ba si mai cumpliti de càtu acela, cà-ci unii dintre ei avea pe sufletele loru càte 20 pàna la 36 de omoruri. Cum le diceti Dv. la talcharii din Ungari'a?**). Totu cá aceia au fostu si mai sunt in tierile turcesci bande organisate din vechime, pe generatiuni inainte. Apoi si la turci era destui talchari, carii impartiá cu pasi'a, cu mudirulu, cu cadiulu, cu beiulu, cu spahiulu. De candu Dobrogea fusese colonisata si cu cercasiani, s'a potutu dice cu totu dreptulu, cà ea se prefacuse in tierisióra locuita de hoti si ucigasi.

Romanii nostrii inse cunoscu viati'a turcésca multu mai de inainte. Dela 1832, de candu s'a infiintiatu la noi institutulu militariu de granitiari, exercitiulu loru practicu si celu mai usitatu era, cá se lupte si se se bata de alungulu Dunarei, pe la tóte trecatorile cu talcharii dedati din vechime a trece spre a furá, rapí, dá focu si a omorí. Cu acésta nu voiescu se dicu, cà acei banditi era totu numai turci; ci tocma din contra, cei mai multi era crestini, mai alesu bulgari, uneori si greci. Cei mai selbatici si mai crudi din toti banditii era bulgarii, dupa cumu adeverescu toti functionarii si oficiarii mai betrani; dara soldatii nostrii le dá totudeauna de capu. Lucrulu acesta se esplica usioru indata ce veti sci, cà acei granitiari sunt totu ómeni inrolati din comunele invecinate, economi cu casa cu avere, carii aparandu securitatea tierei, sciu bine cà 'si apara immediatu averile proprie, padurile, pescariile, pe care le devastá, vitele pe care hotii le trecea dincolo cu luntrile, daca potea. Acea paza apriga a Dunarei facea, cà numai fórte raru era instare se treca càte una banda de hoti mai inlaintru in tiéra. Romanii au metodu propriu de a esterminá pe facètorii de rele. In a. 1829 dupa pacea dela Adrianopole, tiér'a era plina de talchari. O lege se facù: Fia-care comuna este obligata a platí ori-ce dauna s'ar adeverí cà s'ar fi facutu prin furi si hoti pe hotarulu ei. Intr'unu anu de dile securitatea era asia de mare, in càtu poteai se arunci pung'a cu banii in drumu, cà éra o aflai. Pedeps'a mortii si torturele s'au desfiintiatu aprópe de ani cincidieci in Romani'a, unde nu spendiura si nu inpusca pe nimeni; munc'a la saline pe ani sau pe viatia, este aceea, care face cá se tremure de ea si cei mai mari facatori de rele, candu totu odata aceeasi munca este in folosulu statului, cà-ci taiatulu si scosulu de sare ilu costa multu mai pucinu, decàtu spre es. din salinele Transilvaniei. Asia talcharii din Dobrogea sciu si pàna acuma, unde au se ajunga dupace voru fi judecati. Sunt cete de talchari carii se oppunu cu armele. Atunci este unu nou exercitiu de arme pentru soldatii nostrii, cá se'i astérna la pamentu. Candu era Midhat pasi'a gubernatoru la Rusciucu (1866—69), soldati turcesci inpuscá pre càti hoti potea; pre càti ii prindea, ii si punea in furci pe piati'a din faci'a resiedentiei gubernatorului. Cu tóte acestea, in Rusciucu nu cutediá nimeni se ésa pe strada nóptea, decàtu numai bine armatu, mai alesu cà de iluminarea orasieloru nici nu visá cineva in tierile turcesci. Ori-ce negutiatoriu sau altu pasageru voiá se caletorésca in locuri mai departate, era silitu se céra dela pasi'a sau dela altu functionariu càte doi Cavasi (gendarmi, dorobanti, politiani) calari, pentru carii platea bine, cá se'i fia de aparare la drumu; s'a intemplatu inse nu odata, cà chiaru cavasii era intielesi cu hotii de drumu.

Din tóte acestea veti cunósce usioru, cá ce probleme are se deslege administratiunea nóstra in Dobrogea.

*) Acela fusese comitatulu Somogy, aprópe intregu locuitu de nemesi. Not'a Red.

**) Se chiama Betyárok si Szegény legények. Not'a Red.

Conflictulu dintre romani si russi dela Silistri'a, despre care vorbescu diariele din Vien'a, se reduce simplu la inpregiurarea, cà de si comissiunea européna fixase lini'a fruntarieloru dintre Dobrogea si Bulgari'a, si garnisónele bulgaro-russesci sciá bine, pàna unde au se se retraga, dara oficiarii russesci prea se indulcisera in quartirele loru de érna de prin pregiurulu Silistriei si nu le veniá bine se se mai mute, pàna candu comandantii romanesci le aratara, cà mai sunt si alte quartire, dincolo de linia, la bulgari. O neintielegere a fostu, dicu muscalii in casuri de acelea, si atàta e totu. Éra candu ti-ai aflatu hain'a ta la cazacu si'lu mustri cà-ci ti-a furat'o, elu te intréba cu mirare: dara a ta era? N'am sciutu, na, bagati-o in ochi, daca e a ta.

„Politische Corespondenz" organu alu diplomatiei din Vien'a, discrie casulu asia, cà comissarii russi pretinsera, in contr'a vointiei celorulalti comissari europeni, cá fruntari'a romanésca in Dobrogea se se defiga in distantia aprópe de 1 posta dela cetatea Silistriei, comisiunea inse a decisu, ca lini'a romanésca se treca dreptu prin o parte a cetatiei asia, in càtu fortareti'a numit'a Arab-Tabi'a se remana Romaniei. Trupele russesci inse nu voiá se ésa din trens'a. Comandantii romanesci cerura instructiuni noue dela Bucuresci. M. Sa Domnulu le dete ordinu precisu, cá se'si indoiésca numerulu trupeloru si se ocupe Arab-Tabia cu ori-ce pretiu. Vediendu comandantii russesci acésta actitudine a romaniloru, isi retrasera trupele si romanii ocupara fortareti'a. Noi inca scimu acestu casu totu camu asia.

Sciámu si noi, cà tîpetele pessimistice a le dlui Joanu Jonescu agronomulu (nu dn. Nic. Jonescu profesorulu) se voru audí si pe la vecini. Pecatu de acelu bravu barbatu, cà pre langa ce a inbetranitu de este albu cá óiea, apoi multele suferintie preste càte a datu in viati'a sa, l'au facutu cá se védia totu negru ínaintea ochiloru si se nu mai créda in nici-unu bine. Se pare inse cà asta-data l'a pacalitu vreunu adversariu de ai gubernului actuale, cá se dea crediementu la nesce cifre de fantasía, cu scopu invederatu de a ne discreditá statulu. DVóstra inse cari sunteti cei mai invecinati cu noi, nu aveti decàtu se reflectati, cà de es. cursulu bileteloru nóstre hipotecarie este mai bunu decàtu alu argintlui cu 1% si comerciantii dv. primescu leulu (franculu) nostru de charteia cu càte 5 cruceri mai susu, adeca cu 45 cr. Pre langa acésta se aruncati ochii preste cursurile dela bursa, cá se cunósceti, cà cele mai multe papire de statu ale Romaniei au cursu multu mai bunu decàtu cele austro ungaresci. Asia obligatiunile nóstre rurali*) stau la 99, uneori si al pari, candu cele mai bune din tierile ungaresci, chiaru si acumu dupa 25 de ani, abia ajungu la 78%. Imprumutulu nostru dominialu dela 1871 are 97 pàna la 98½; Obligatiunile creditului fonciariu (Hypothekenbank) rurale cu dob. de 7% la 91; ale celui urbanu (hipotece de immobilii pe la orasie) 85; obligatiunile imprumutului vechiu alu capitalei de càte 20 franci stau la 25; ale celui nou din 1875 cu 8% dob. la 97 etc. Comparati tóte acestea cu cele dela B.-Pesta.

*) Grundentlastungsobligationen se numescu pe aici. Not'a Red.

Episcopulu Ioanu Popasu.†)

„Ioanu Popasu fù nascutu in Brasiovu, in Transilvani'a, la 20 decemvre 1808, din parinti romani de relegea ortodocsa orientala. Pe tatalu seu l'au chiamatu asemenea Ioanu si pe mam'a sa Stana.

Scólele poporale romane in Brasiovu esistendu in timpulu acela mai numai dupa nume, prunculu Ioanu, barbatulu chiamatu mai tardiu de provedintia a redicá scólele romane din Brasiovu la starea cea mai inflioritória, trebui se invetie a cetí si a scrie romanesce de la unu unchiu alu seu; cercetà si terminà dupa aceea si scól'a grecésca — ce se supranumiá si gimnasiu — din Brasiovu, in care avù ocasiune a invetiá perfectu limb'a grecésca.

Studiele gimnasiale le facù pana in retorica la gimnasiulu evangelicu sasescu din Brasiovu, éra retoric'a si poesí'a in anii 1829 si 1830 in gimnasiulu r. c. din Sibíiu. Dupa ce a terminatu filosofí'a in Clusiu in liceulu r. c. la anii urmatori 1831 si 1832, se hotarì pentru studiulu teologicu, si asiá merse la universitatea din Viena, si ací ca alumnu in convictulu c. r. de atunci studià si terminà cursulu teologicu in anii 1833, 1834, 1835 si 1836.

Reintorsu in Transilvani'a, episcopulu de atunci Basiliu Moga ilu-aplicà de secretariu episcopescu, apoi in diu'a de 40 martiri 1837 ilu-chirotonì intru diaconu si la patru dile dupa aceea intru presbiteru, fara cá dinsulu mai nainte sè se fia fostu casatoritu, séu sè fi intratu in clerulu monachalu. Dar inca in aceea-si luna, in urm'a alegerei facute, tinerulu presbiteru fù numitu si instalatu parocu la biseric'a cea mare a santului Nicolau din Scheii in Brasiovu, éra in lun'a lui maiu a aceluia-si anu fù numitu protopopu alu tractului alu II-lea si in finea lui juniu 1838 alu tractului I alu Brasiovului.

La anulu 1840, decidiendu inaltele locuri stramutarea semneloru (aquilae) si a cordóneloru confiniarie imperiale peste cele 11 comune ale Branului, ce apartienu asta-di districtului Fagarasiu, si incorporarea loru totala cu Transilvani'a: protopopulu antâiu alu Brasiovului fù onoratu din partea comisariului regescu Bedeus si a comandantelui supremu militariu alu Transilvaniei br. Wernhard cu missiunea de a descoperí locuitoriloru acestoru comune vointi'a pre inalta pentru stramutarea emblemeloru confiniarie.

Popasu, esîndu in faci'a locului, prin o cuventare eminenta sciù a liniscí spiritele iritate. Succesulu acest'a atrase inca de atunci atentiunea reginului tierei asupra lui.

De la anulu 1843 incóce ilu vedemu apoi lucrandu neobositu pentru intrunirea scóleloru comunei bisericesci romane din cetate cu acele ale bisericei santului Nicolau din suburbiulu Scheii. Reesîndu a infrati aceste dóue comunitàti bisericesci, la propunerea sa, se cumperà gradin'a din suburbea de susu in Brasiovu cu pretiu de 4400 fr. m. c., mai cu séma din contribuiri benevole ale fruntasiloru diseloru dóue comune, si spre acestu scopu a conferitu si dinsulu o suma de bani (500 fl.) destulu de insemnata in timpii de atunci.

Pe loculu acest'a se afla asta-di asiediatu unu gimnasiu completu romanu, inpreuna cu scólele poporale de ambele secse si cu scóle reali si comerciali, cari facu onóre nu numai braviloru Romani brasioveni si conducatoriului loru de odinióra, ci tuturoru Romaniloru din imperiulu austro-ungaru, mai cu séma déca considerámu, cà in aceste institute de invetiamentu se cultiva si luminéza asta-di in totu anulu peste 800 de tineri romani.

Acestu asiediementu, sacratu culturei si sciintieloru, este esemplu viu, ce resultate maretie potu produce credinti'a, speranti'a perseveranti'a, amorulu de progresu si activitatea neintrerupta!

La memorabil'a alegere de episcopu, indeplinita in Turd'a la anulu 1847, dupa repaosarea episcopului Basiliu Moga, obtienù si Popasu mai multe voturi, si — in urm'a deosebitei recomandatiuni a prefecturei militare provinciale — fù pusu in ternariulu substernutu la inaltele locuri.

In epocal'a adunare a Romaniloru din Transilvani'a, tînuta la Blasiu in primavér'a anului 1848, luà si dinsulu parte, si ilu vedemu alesu intre secretarii adunàrii, apoi membru alu deputatiunii insarcinate cu substernerea petitiunii gravaminale si a concluseloru adunàrii la preinaltulu tronu. Inpreuna cu neuitatulu nostru literatu Ioanu Maiorescu, A. Tr. Laurianu si I. Branu de Lemeny, caletorindu la Innsbruck in Tirolu, unde se aflá pe atunci curtea imperiala, cá deputatiune premergétória predara Majestàtii Sale Imperatului si Regelui Ferdinandu celui bunu, mentionat'a petitiune, care curendu sè si resolvì.

Reintorsu in Transilvani'a, comitetulu permanentu nationale éra ílu-tramise, inpreuna cu A. Tr. Laurianu, in 20 dec. 1848 la curtea imperiala. Caletorindu sub deosebite intemplàri si pericole de viétia prin fostulu confiniu militariu, cá si cale mai secura pe acele timpuri, cu care ocasiune vediù si trecù mai antâiu prin acele parti ale Banatului, in cari mai tardîu a pastoritu cá episcopu 14 ani, — ajunse in Viena si intrunindu-se cu ceialalti deputati romani din Ungari'a, Banatu si Bucovina, asternura cu totii in numele tuturoru Romaniloru din Austri'a, la Olmütz in Moravi'a, Majestàtii Sale, acum domnitoriului Imperatu si Rege Franciscu Iosifu I, petitiunea, in care se aflau formulate dorintiele Romaniloru, si intre cari s'a fostu cerutu si restituirea stravechei Metropolii ortodocse romane.

De la anulu 1850 pana la 1860 si-a incordatu tóte poterile sale pentru redicarea instructiunii publice, atâtu in Brasiovu, câtu si in celelalte comune apartienatórie la protopopiatulu seu, si cu preferintia in Sacele, si anume in Satulu-lungu, infiintiarea scólei poporale cu 4 classe (atunci numite normale), inse sprijinitu de cons. de scóle Dr. Vasiciu, càndu chiaru si superiorii nu doreau acea infiintiare, si in acestu timpu se facù cladirea monumentalului edificiu gimnasialu amintitu mai susu.

Dupa publicarea diplomei din 20 oct. 1860 cursulu evenimenteloru éra-si chiamà pe protopopulu Popasu in aren'a politica, si asiá densulu fù alesu membru alu deputatiunii romane de 40; dar fiindu-cà deputatiunea acest'a nu a fostu primita in audientia in intregitatea ei, petitiunea conferintiei nationale din 1861 o substernù Majestàtii Sale in Domnulu fericitulu metropolitu Ales. St. Siulutiu si protopopulu Ioanu Popasu.

Apoi in anulu urmatoriu éra-si cadiù sórtea pe Popasu, cá membru alu deputatiunii congressului nationalu romanu de atunci, éra-si cu asemena destinatiune cá in 1861.

In anulu 1863 intrandu in clerulu monachale, dinsulu fù inaintatu la demnitatea de archimandritu si presiedinte alu consistoriului resariteanu romanu transil-

†) In dilele trecute una din foile periodice dela Bucuresci iritata prin opositiunea infocata ce face gubernului actuale diariulu „Delfinulu", condusu de dlu advocatu Pandelie Popasu din Galati, nepotu de sora alu episcopului, in loc de a combate pe acela in persóna, cu temeiuri oneste, ilu ataca chiaru si in punctulu confessionale, insulta totu-odata pe toti romanii càti trecu de aici in Romani'a. Facia cu acelea insulte ne tienemu de a nóstra datoria placuta a dá locu biografiei prea sf. sale episcopului I. Popasu nu numai pre atàta pe càta se publicase in „Famili'a" Nr. 45 din 1874, ci amplificata asia cum ne venise noue de a dreptulu de mai inainte. Mai adnotamu din partea nóstra ceea ce mai scimu insîne, cà famili'a Popasu, cá multe altele dela Brasiovu, a venitu acolo din Romani'a, si cà Chiriacu, tatalu lui Pandelie, a fostu totu din Munteni'a, nu dela Blasiu. Not'a Red.

vaneanu, in absenti'a episcopului diecesanu; apoi fù numitu regalistu alu dietei transilvane, care in 1863 ilu-alese deputatu la senatulu imperialu austriacu, unde in 6 juliu 1865 ilu-ajunse numirea prè'nalta de Episcopu alu reinfiintiatei eparchii romane a Caransebesiului, dupa-ce fusese alesu si propusu pentru acésta demnitate de càtra sinodulu episcopescu alu metropolíei romane ortodocse pentru Transilvani'a si Ungari'a, restaurata prin resolutiunea regésca din 24 dec. 1864.

Dupa-ce in serbatórea adormirii maicei Domnului in anulu 1865 fù chirotonitu de Episcopu in biseric'a cea mare din comun'a Resinari, langa Sibíiu, prin nemuritoriulu archiepiscopu si metropolitu Andreiu baronu de Siaguna, cu asistenti'a Pr. SS. Episcopului de atunci alu Aradului Procopiu Ivacicoviciu, catra finea aceleia-si luni augustu, caletorindu in dieces'a sa, nu multu dupa aceea s'a introdusu serbatoresce si instalatu in Caransebesiu cu mare pompa in scaunulu episcopescu, de càtra Episcopulu Aradului susu numitu, cá mandatariu metropolitanu, si generariulu Antonu Benko de Boinik, cá comisariu imperatescu, si asiá primi dinsulu ocârmuirea nou createi diecese a Caransebesiului.

Sosindu in loculu resiedintiei archieresci, afara de o casa — numita „resiedinti'a vechia“ — devenita ruina, — afara de o móra decadiuta si aflatória in procesu cu arendasiulu, — si afara de 21 jugere de pamentu paraginitu, — n'a gasitu nimica. Au aflatu inse dieces'a lipsita de institutu teologicu, de scóle, de fonduri si de totu ce este temeiulu progresului.

Indata dupa luarea cârmei eparchiei, prim'a ingrigire a noului episcopu fù reinfiintiarea si reorganisarea totala a institutului teologicu romànu, ce esistase mai înainte langa episcopí'a sêrbésca din Versietiu, si asiá inca in 1 Nov. 1865 se deschise acestu institutu cu unu cursu de 3 ani, sistemisandu-se de ocamdata 2 profesori ordinari si unulu estraordinariu; introduse apoi corespondinti'a cu litere strabune latine pentru tóte oficiele preotiesci si invetiatoresci din diecesa, staruindu la eliminarea cuventeloru slave si germane din tóte corespondintiele si scriptele Episcopiei si organeloru ei subalterne, càci atari Slavisme si Germanisme intempiná in Banatu, totu la alu 3-lea cuventu, si luà si alte multe mesuri pentru regularea administratiunii si a altoru afaceri intetîtórie. In anulu urmatoriu 1866 luà dispositiunile prealabili pentru introducerea conferintieloru invetiatoresci, elaborandu singuru instructiunile corespundietórie, prin cari s'au initîatu si se initiéza pana asta-di succesive si gradatu invetiatorii din diecesa in propunerea dupa metodulu intuitivu alu tuturoru obiecteloru de invetiamentu prescrise pentru scólele poporale. Aceste conferintie, tînute in totu anulu in fia-care cercu scolariu si coduse de cei mai pregatiti si practici invetiatori numiti anume spre acestu scopu, au datu unu aventu si sboru salutariu instructiunei publice poporale din intrég'a diecesa.

Petrunsu de binefacatóriele urmari ale conlucrarii si asociatiunii poteriloru, dinsulu a infiintiatu si reuniunea invetiatoriloru din intrég'a diecesa, contribuindu si materialmente la crearea fondului ei. Elu si-a datu tóta ostenél'a cá se se infiintieze in Caransebesiu unu gimnasiu, si credemu cà acésta nisuintia a sa, de si a intempinatu si intempina mari greutati in spiritulu legiloru nefavoritóre scóleloru confesionale, in saraci'a generala a poporului si in indolenti'a factoriloru chiamati a'lu sprijini, totusi lungindu-i Ddieu firulu vietiei, se va incoroná cu doritulu succesu. Pentru cá se se califice pentru clerulu mai inaltu barbati apti, densulu a tramisu la universitate in anii din urma càte unu tineru de bune sperantie, la inceputu din mijlócele sale, éra mai tardiu pe spesele diecesei, inzestrandu totu de odata cu stipendii séu ajutórie de bani si pe alti tineri studiosi in gimnasii.

Fiindu-cà episcopi'a cu oficiulu diecesanu se aflau asiediate cu chiria mare, in o casa privata, si prin urmare espuse la mari inconveniente si multe calamitati, densulu dupa multe intrepuneri, osteneli si spese, reusi in anulu 1870 a cumperá dela erariulu militariu cas'a din Caransebesiu numita „cuartirulu generalului“, pentru resiedintia episcopésca stabila, cu unu pretiu fórte moderatu de 16,000 fr. ce avea a se plati in 8 rate anuale à 2000 fr. v. a., si cu economia buna s'a si depusu ultim'a rata in anulu trecutu.

Cu ocasiunea tienerii primului sinodu eparchiale 1870 pe bas'a statutului organicu, intratu in viatia in anulu 1869 dinsulu a predatu in administrarea acestui sinodu unu fondu nou instructu in valóre de preste 8000 fr., apoi fonduri diecesane de nou infiintiate cu diferite destinatiuni, in suma de 5000 fl.

La incoronarea Majestatii Sale dintre toti episcopii romani si serbi de relegea ortodocsa resariténa episcopulu Popasu a fostu uniculu, carele s'a infatisiatu in ornatu de incoronare. Elu conduse si deputatiunile gratulatórie ale metropoliei romane gr.-or. in anulu 1873 la diu'a jubilara de 25 de ani a suirei Majestatii Sale pe tronulu Austro-Ungariei, precum si alte deputatiuni cu ocasiunea calatoriei Majestatii Sale in partile orientului in anulu 1869 si in anulu curente in Aradu.

Episcopulu Popasu a esoperatu la societatea caliloru ferate de statu priv. austr. urcarea salarieloru preotiloru din locurile montane dela 150 fr. la 300 fr. si 6 cara de lemne in totu anulu. Densulu a asecuratu preotimei din fostulu confiniu militariu folosirea si mai de parte a sessiuneloru parochiali — pamenturi, portiuni canonice, pe care sessiuni din indemnulu provincialisarei, fiscului cá proprietariu pretinsu voia se le ia dela preotimea gr. or. romana sub pretextu, cà aceste beneficii au fostu conferite preotimei numai pe tempulu, càtu a statu acelu confiniu militariu. De multele lupte cu ierarchi'a serbésca in comunele mixte romano-serbe, in parte sub Episcopii Dobra si Olteanu, cu greco-catholicii, pana chiaru si cu delegatiunea congresuala romana de sub conducerea nesecura si ambigua a Eppului de atunci a Aradului Procopiu Ivacicoviciu, — de acestea nici nu mai vorbimu, cà-ci infandum regina jubes renovare dolorem.

Amu trece peste cadrulu unei biografii, si amu intrá dejá in istoriculu de 14 ani alu episcopiei reinfiintiate romane a Caransebesiului, déca amu insirá aci tóte nisuintiele si faptele episcopului Popasu pentru regularea eparchiei sale, atatu inainte catu si dupa introducerea statutului organicu bisericescu.

Meritele lui castigate pentru bunastarea spirituala si materiala a clerului, si poporului din tiner'a sa diecesa sunt dejá, voru fi in viitoriu si mai bine recunoscute si apretiate.

Cá amicu infocatu alu literaturei romane, ilu aflamu membru fundatoriu in tóte asociatiunile literarie romane din Transilvani'a, Aradu si Bucovin'a, precum si in aceea pentru fundarea unui teatru romanu.

Luptele politice si de partide, la cari a fostu si este espusa patri'a nóstra, au cautatu se traga in virtejulu loru si pe episcopulu Popasu; dar elu s'a nisuitu a se redicá mai pe susu de diferitele partide si lupte politice, tindiendu a apropiá, a inpaciuí si a infrati pe toti.

Spre comprobarea acestor'a ne provocamu la alegerile dietali, la care densulu nici-odata nu a voitu se iá parte activa pentru un'a séu cealalta partida, si la provincialisarea confiniului militariu banaticu.

(Va urmá.)

Corespondentie particularie ale „Observatoriului“.

— Rodn'a vechia in dilele lui Ianuariu, 1879. De se póte bucura poporulu vre-unui tînutu romanescu de presentele anului nou, publicate in colónele acestui diariu, populatiunea romana a Rodnei in adeveru îsi póte manifestá sincer'a multiamita pentru dulcile donatiuni a le tempului din secl. alu 19-a, inpartite de càtra cei carii tînu a mana si panea, si cutîtulu. De si cam tardiu, totusi nu ne potemu plange cà n'am fostu si noi partasi la inpartirea modesteloru presente. Celu mai insemnatu si demnu de tóta reconoscinti'a este, cà opidulu Rodn'a, atàtu la prim'a, precum si la a dou'a instantia a perdutu procesulu cu scól'a de statu. Recursulu contra sententiei dejá se afla inaintatu la a trei'a instantia, adeca la curia, probabilu pentru a se aprobá si mai siguru aceeasi sententia. Cu acésta ocasiune dara s'a inplenitu dis'a unui magiaru asiediatu aici cu locuinti'a, care avendu mare influintia, multi fatiarnici 'i se inchina si îlu privescu de fac-totum. Acelu omu avù intru nimicu a declará in faci'a mai multora, ca:

„Atunci capata voi scóla ahela, kind porunci ministeriu vostru dela Bucuresci.“

La scól'a de statu de aici, a carei sustienere costa pe anu preste 3 mii florini v. a., s'a introdusu si specialitatea de sculptura in lemnu (Schnitzerei, faragászat) sub conducerea unui invetiatoriu trimisu inadinsu spre acestu scopu. Cu tóte acestea. inca totu nu sunt indestuliti, voiescu se mai infiintiedie si la Colbu totu pe teritoriulu Rodnei una alta scóla filiala de statu pe sém'a baiesiloru, cá se 'si mai usioredie scopulu de magiarisare.

Intrebu: óre din contributiunea anuale, pe care o platesce si natiunea nóstra cu mare greutate, càte mii se inpartu spre ajutorarea scóleloru nóstre? De nu me insielu, asia credu cá se póte compara cu = 0.

Alu 2-lea presentu este cassarea sigileloru vechi, cari sub sistem'a absolustica s'au folositu dieci de ani, fóra de a fi vetamatu ambitiunea sau ochii celoru dela potere; apoi introducerea celoru cu inscriptiune magiara. Ele s'au introdusu prin ordonantia, din mana libera, adeca potere discretionaria.

Cu patientia de feru asteptamu si alu 3-lea presentu, adeca sosirea dispositiunei pentru introducerea limbei magiare in scólele confessionale sustînute din propri'a nóstra sudóre. Se póte cà nu va fi departe nici anulu, care va incoroná acestu presentu cu stergerea totala a limbiloru numite de ei straine, din scólele de nationalitate nemagiara, care apoi inca vá castigá meritulu de a fi inseratu in calindariulu aniloru de suferintia.

Speramu insa, cà nice domnii preoti nu voru remané in restantia de asemenea presente.

Altumintrea sum convinsu, cà tóta forti'a si tendenti'a nu va avea altu resultatu, decàtu o mica paralisia, care prin electrulu tempului delaturandu-se îsi vá perde orice influintia asupra individiloru si cu atatu mai vîrtosu asupra natiunei intregi.

Totu in a. c. ar fi a se infiintia in opidulu Rodna v. si o societate de pompieri (stingatori de focu), firesce din contribuiri partiale. Pàna acum amu ajunsu, cá se avemu unu comitetu sub presiedinti'a dn. Mihalovics, si despartiementu activu sub domnulu comandante Fl. Domide. Dara precum se pare, numai cu atata vomu remanea, pentruca nice contribuirile, nice sum'a venitulu, (minus) de 14 fl. dela balulu ungaro-armenescu, tînutu in 25 Ianuariu in favórea societatei, nu va fi in stare se acopere celea de lipsa. Noi dara:

Ne putemu bucura si veseli,
Cà plata nóstra si mai multa va fi. Dixi.

Sciri diverse.

— (Decoratiune.) Precum cetimu in „Hermannstädter Zeitung“ Majestatea Sa Imperatulu prin decretu ddto. 27 Ianuariu au acordatu pre langa scutirea de tacsa, crucea de cavaleru a oridinului St. Stefanu d-lui comite supremu alu comitatului Sibiiu si comite alu natiunei sasesci Friedrich Wächter, in semnu de recunoscintia pentru meritele castigate intr'u promovarea afaceriloru publice.

— (Memori'a Ecaterinei Mocioni) s'a serbatu, precum scrie „Famili'a“, in sambat'a trecuta in B.-Pest'a cu o deplina solemnitate. Mai antaiu s'a tienutu unu parastasu, la care au asistatu intrég'a colonia romana de acolo, precum si alti numerosi stîmatori ai ilustrei repaosatei. Dupa aceea publiculu romanescu s'au intr'unitu intr'una din incaperile „Hotelului Nationalu“, unde stipendistii familiei mocioniane tienura o conferintia literara, esecutandu program'a publicata la tempulu seu si in diariulu nostru.

— (Restrîngerea comunicatiunei.) Din partea ministeriului ungurescu s'au decretatu, cá din caus'a ciumei care grasédia in Russi'a, dela 10 Februariu st. n. in colo, intrarea si trecerea preste fruntaria din spre Romani'a incóce, va fi permisa numai pe la pasurile Timisiu, Oitusu si Orsiova.

— (Articole prohibite.) In urm'a decisiuniloru luate de conferenti'a tienuta in Vien'a asupra mesuriloru de aperare, ce au a se luá in contr'a ciumei asiatice, „Wiener Zeitung“ publica anume acele articole care voru fi oprite de a trece in tiéra. Acestea sunt: Premenele, vestminte, sdrentie (cârpe), blanarii, piei de orice categoria, talpe, besîci, matie, peru, pene, icre negre, pesci, balsamu de sarepta, mai de parte conformu ordinului de prohibitiune alu gubernului prussianu mai sunt oprite: si petecele de charthia si filtiuri de postavu.

— (Esportu de fete unguresci la Berlinu.) Precum ne spunu diariele unguresci, in un'a din stradele cele mai elegante ale Berlinului unu unguru a deschisu, o locanda séu cum se dice pe la noi birtu, si care pre langa vendiarea de mancari si beuturi, se mai ocupa inca si cu unu altu negotiu — adeca cu vendiarea de fete. Acelu demnu birtasiu publica din candu in candu prin diariele unguresci, ca la Berlinu se cauta cassieritie, gubernante etc. Din nefericire se afla mai multu de o féta, care seduse prin acele anuntiuri incheie contractu cu birtasiulu, care dupa ce le au preamblatu din localu in localu si din cafenea in cafenea, le vinde apoi aceluia, care dà mai multu. Asia scriu „Magy. Lapok“, ca pe un'a din acele fete nefericite birtasiulu mai in dilele trecute, o a vendutu in tóta form'a unui medicu pentru sum'a de 1000 fl. v. a.

— (Vióre vechi.) La London a avutu locu de curendu vendiarea mai multoru vióre vechi, ce au atinsu pretiuri fórte mari. Doue vióre de ale celebrului Stradivarius au fostu vendute càte cu 240 guinee bucat'a (guinea 25 fr.) O vióra alui Guarnerius s'a vendutu cu 600 guinee. Pàna acum nu se platise asemenea pretiu pentru o vióra.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

3 Februarie.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	99.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	102.— „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	98.25 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„	91.50 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	83.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	96.25 „
Fondulu de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10%	„	176.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	30.50 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	82.60 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	200.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	85.— „

Nr. 56 ex 1879. (61) 2—3

Publicatiune.

Se aduce la cunoscintia publica, cà scaldele minerale din Sangiorgiu*) se esarendeaza prin licitatiune publica pe 5 ani si anume: din 1-ma Martie 1879 pàna la finea lui Decembre 1883.

Licitatiunea se va tienea in opidulu Sangiorgiu in **15 Fauru 1879 st. n.** antemerediane la 10 óre. Pretiulu eschiamarei pe anu e 800 fl. v. a.

Licitantele are a depune, spre a potea licitá — vadiulu de 10 % alu pretiului eschiamarei, la Primari'a opidana din locu.

Oferte sigilate, timbrate si provediute cu vadiulu prescrisu, se primescu pàna in 14 Fauru a. c.

Conditiunile de licitatiune se potu vedea in cancelari'a opidana din Sangiorgiu.

Sangiorgiu, in 22 Ianuariu 1879.

Primari'a opidana.

---

*) Aprópe de Nasaudu, cà-ci comune cu nume St. Giorgiu se afla in Transilvani'a 9.

Editoru si redactoru respons. **G. Baritiu** in Sibiiu. Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiiu.